

İhlâs ve uhuvvet üzerine

Mahmut Bey: “İhlâsı ve uhuvveti sürekli kılmak için neler yapmalıyız? İhlâs ile uhuvvet arasındaki farkı açıklayabilir misiniz?”

İhlâs uhuvveti, uhuvvet de ihlâsı perçinler. Özdeki samimiyet, uhuvvete yansır. Müslümanın yek diğerine Allah rızası için bağlılığı, sevgisi ve güveni de, ihlâsında îzahını bulur.

Dinde ihlâs, Kur’ân’a dayalı bir mefhumdur. Kur’ân’ın; “Muhakkak Biz sana kitabı hak ile indirdik. Dîni Allah’a tahsis ederek, ihlâs ile sadece Allah’a ibâdet et. Dikkat edin, halis din Allah’ındır!”¹ veya “De ki: ‘Dîni yalnız Allah’a tahsis ederek, sadece O’na ihlâsla ibâdet etmekle emr olundum. Ve Müslüman’ların ilki olmakla emr olundum”² ya da, “De ki: Dînimin yalnız Allah’a ait olduğunu bilerek, yalnız O’na ihlâsla ibâdet ederim”³ yahut “Oysa onlar, doğruya yönelerek, dîni yalnız Allah’a has kılarak, ihlâs içinde yalnız Allah’a ibâdet etmekle, namaz kılmakla ve zekât vermekle emr olundular”⁴ âyet-i kerimelerinde “ihlâs” çok net biçimde işlenmekte ve Müslümanlardan istenmektedir.

Peygamber Efendimizin (asm), “Bilenlerin dışında insanlar helâk olur. Bildiklerini yaşayanların dışında bilenler helâk olur. Bildiklerini ihlâsla yaşayanların dışında, amel sahipleri helâk olur. İhlâslı olanlar da büyük bir tehlike üzerindedirler”⁵ hadis-i şerifi, dem ve damarlarımıza işlemekte, kulaklarımızı çınlatmakta, kalbimizi titretmektedir.

Görülüyor ki, yüce dînimiz “ihlâsı” bütün amellerimizin ve davranışlarımızın zirvesine yerleştirmektedir. Bu durumda, hadisteki kurtuluş sırasına göre, zirveden aşağıya doğru amellerimizi bir sıraya koymak istersek; karşımızda bir zorunlu gereklilik olarak: Önce ihlâsı, sonra ameli, sonra da bilgiyi görürüz.

Bu sıralama, hiç şüphesiz bilgiye ve amele reddiye değil; “ihlâsa” verilen önem ve önceliktir.

İhlâsı içtenlik, samimiyet ve özgünlük kavramlarıyla eşleştirdiğimizde, vahiy dîninin ihlâsı neden ön plâna aldığı daha iyi anlaşılabilir olacaktır. İhlâs ve içtenlikten sonra

“amel”in gelişinin mânâsı şudur: Amel hata kaldırır; ama içtenlik ve ihlâs asla! Yani ameldeki hatalar—bilhassa kişinin ıttılay ve bilgisi dışında olursa—muafiyete tâbidir. Burada dinin “kolaylık, rahmet ve mağfiret” yönü hemen devreye girer ve ağırlığını koyar. Ancak içtenlik ve özde hatâ vâki olursa, yani ihlâsta zaafiyet bulunursa, yani—söz meclisten dışarı—amelin “niçininde” biraz riyâ, gösteriş ve Allah’tan başkasına da temâyül söz konusu olursa,—maazallah—amelin “hepsini” iptale götürecek bir fesâdın da kapısı aralanmış olur.

O halde, temel programımız: Önce sırf Allah’ın rızasını tahsil etme “kast ve niyetini” taşımak. Sonra “gücün yettiği kadar” amel yapmak. Sonra bilmediklerini “öğrenmek” olmalıdır.

Bu sıralamayı uhuvvet için de düşünmek mümkündür. Mü’minleri “kardeş” îlân eden⁶ Kur’ân’ın, kardeşler arası hak ve hukûka ne derece ehemmiyet verdiği açıktır. Kur’ân’a göre, kardeşler arası ilişkilerin başına yine, sırf Allah’ın rızasını tahsil gayreti, niyeti ve kastı yerleştirilmelidir. Allah için sevmek ve Allah için buğz etmek, ihlâsın uhuvvete yansımış hâlinden başka bir şey değildir.

Keza Kur’ân, takvayı beşerî ilişkilere dayalı olarak da izah eder. Yani mü’min kardeşinin olumsuz davranışlarına karşı öfkeyi yutmak ve kusurlarını affetmek Kur’ân nazarında “takva”dan ibarettir.

İhlâs ve uhuvvetin dîn için, dünya için, âhîret için ve hizmet için vazgeçilmez önemine binâen; Üstad Bedüzzaman Hazretleri her iki mefhuma da ayrı ayrı risâleler tahsis etmiş ve önemle işlemiştir.⁷

İhlâs ve uhuvvete tam muvaffak olmak için birbirimize duâ etmekten başka çaremiz var mı?

Dipnotlar:

- 1- Zümer Sûresi, 39/2,3
- 2- Zümer Sûresi, 39/11,12
- 3- Zümer Sûresi, 39/14
- 4- Beyyine Sûresi, 98/5
- 5- Keşfü’l-Hafâ, 2/312
- 6- Hucurât Sûresi, 49/10
- 7- Lem’alar, s.152â€“172; Mektûbât, s. 253â€“261